

Kineska dunja-ukrasna i korisna zanemarena voćkarica

Drvodelić, Damir

Source / Izvornik: **Gospodarski list, 2023, 51, 51 - 52**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:108:409231>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Forestry and Wood Technology](#)

Kineska dunja - ukrasna i korisna zanemarena voćkarica

U zadnje vrijeme klimatske promjene dovode do češćih vremenskih nepogoda u smislu ekstremnog sušnog ljeta s velikom sunčevom radijacijom i blagih zima s manjom količinom snijega i mnoge do sada nama manje poznate, submediteranske ili čak mediteranske biljke lakše će se prilagođavati takvom izmijenjenom staništu.

Kineska dunja (*Pseudocydonia sinensis*) je slabo ili čak potpuno nepoznata strana listopadna vrsta u Republici Hrvatskoj iz porodice *Rosaceae* koja dobro podnosi naše stanišne uvjete, pa je cilj ovoga članka dati doprinos povećanju uzgoja ove vrste, definirati njezina biološka svojstva i ekološke zahtjeve, svojstva vrste kod izbora za sadnju kao ukrasna vrsta i za plod. Svojim morfološkim svojstvima se bitno razlikuje od obične dunje (*Cydonia oblonga*) i njezinih sorti jer raste kao manje stablo, a puno rjeđe kao visoki grm, naraste puno više u visinu i širinu i ima veće plodove koji su otporni na većinu bolesti kod obične dunje, kao što je smeđa pjegavost lista dunje koju izaziva gljiva *Stemphylium vesicarium*, monilija dunje koju izaziva gljiva *Monilinia linhartiana* i poznata pepelnica koju izaziva gljiva *Podosphaera oxycanthae*. List kineske dunje nema dlačica kao obična dunja i sitno je nazubljen. U botanici su obično monotipski biljni rodovi otporniji na biljne bolesti i štetnike (npr. *Ginkgo biloba*, *Koeleruteria paniculata* i dr.) i takve biljke se nazivaju *pest free*.

Kineska dunja nije u potpunosti *pest free* vrsta voćkarica, ali ne napada je mnogo biljnih bolesti i štetnika i zahtijeva vrlo malo ili ništa zaštite, ovisno o lokaciji sadnje i uzgojnim mjerama. Plemenjača se navodi kao najopasnija bolest za ovu vrstu. Potrebno je voditi brigu o zaštiti od kasnih proljetnih mrazeva i temperatura u fazi cvatnje ispod 4 °C, navodnjavanju zbog krupnoće ploda i uzgoju isključivo na potpunom suncu.

Znanstveni sinonimi za ovu vrstu su: *Chaenomeles sinensis* (Thouin) Koehne, *Cydonia sinensis* Thouin, *Pyrus cathayensis* Hemsl, *Pyrus sinensis* (Thouin) Spreng i *Malus sinensis*. Englezi je nazi-

vaju Chinese Quince ili Quince. Riječ je o monotipskom rodu sa samo jednom vrstom s vrlo malo imenovanih sorti za plod koji su selekcionirani u Kini gdje je vrsta i najpoznatija. U zadnje vrijeme botaničari raspravljaju o mogućem premještanju roda *Pseudocydonia* u rod *Chaenomeles*.

Kineska dunja je listopadno ili poluzimzeleno stablo, koje potječe iz južne i istočne Kine gdje je nazivaju mǔguā, što se također odnosi na papaju i vrstu *Chaenomeles speciosa*. Stabla kineske dunje su pronađena na nadmorskim visinama oko 1000 metara. U Koreji se kineska dunja naziva mogwa-namu a plod mogwa. U Japanu se i drvo i plodovi nazivaju karin, osim u medicini gdje se plod naziva wa-mokka prema kineskom i korejskom nazivu. Drvo kineske dunje je tvrdo, a krupni najprije zeleni, a kasnije svjetlo žuti i u potpuno zreloom stanju žuti plodovi su opori i koriste se od davnina u tradicionalnoj kineskoj medicini, ali i kao hrana u istočnoj Aziji.

Mogućnosti razmnožavanja

Kineska dunja se primarno uzgaja iz sjemena gdje je važno istaknuti da za uspješno oprašivanje i zamatanje sjemenki u plodu treba uzgajati najmanje dva ili tri stabla na udaljenosti od 7 do 9 m jer ako se sadi jedno stablo ono se samo ne oprašuje i ne donosi plod sa sjemenom. Nakon što plodovi poprime žutu boju skidaju se škarama sa stabala i uzdužno se prerežu na pola i izvadi se sjeme. Sjeme treba temeljito oprati u tekućoj vodi na situ uz dodatak deterdženta jer je jako ljepljivo, a sve mesnato usplo-

de odstraniti. Nakon toga sjeme se čuva na sobnoj temperaturi i može se sijati u jesen bez stratifikacije, pri čemu sjeme prolazi prirodni hladno-vlažni postupak koji je potreban za savladavanje fiziološke dormantnosti embrija. Sjeme se može posijati u hladna klijališta, povišene gredice ili lijehe, ili pak u kontejnere uz malčiranje nekim organskim malčem kao što je čisti listinac ili slama, kako ne bih došlo do smrzavanja sjemena ili njegovog izbacivanja na površinu i sušenja. Kod jesenske sjetve sjeme je također potrebno zaštititi od napada glodavaca poput miševa i vjeverica.

Presjek ploda kineske dunje

Sigurniji i bolji način je sjetva prethodno stratificiranog sjemena u proljeće kad prođe opasnost od kasnih proljetnih mrazeva. U tom slučaju potrebno je provesti 3 mjeseca ili oko 90 dana hladne stratifikacije.

Hladna stratifikacija sjemena

Nakon močenja sjemena u vodi i uklanjanja sjemenki koje plutaju, one veće gustoće ili pune sjemenke su na dnu posude (nastavak na str. 52) ▶

Sjeme najprije moći 24 sata u vodi sobne temperature kako bi se kako bi se poboljšao postotak klijavosti i kako bi se odstranile šture ili prazne sjemenke manje gustoće koje plutaju na površini vode. Takve šture sjemenke neće proklijati, a u plodu ih uvijek ima u određenom postupku. Taj postupak se naziva flotacija sjemena i uvijek ga treba napraviti kako bi se povećala sjetvena vrijednost bilo ko-geja sjemena.

i isključivo one se uzimaju i pomiješaju sa sterilnim prženim pijeskom ili tzv. dravskim pijeskom u volumenom omjeru sjeme: pijesak (1:4), stave se u PVC izbušene vrećice i u hladnjak na temperaturu oko 5 °C. Osim pijeska sjeme se može pomiješati i s prethodno navlaženim tresetom od mahovina, ali se u tom slučaju nakon stratifikacije ono teže odvaja od sjemena za razliku od pijeska i sjetva se može obaviti zajedno s tresetom. Sjeme se preventivno prije stratifikacije može tretirati dopuštenim fungicidima kako se ne bi prenijele gljivične bolesti. Vrećice sa sjemenom treba označiti s datumom početka stratifikacije koji se radi prema sjetvenom kalendaru u proljeće tako da kreće 90 dana prije sjetve. Povremeno se kontrolira vlažnost i aeracija u vrećicama sa sjemenkama. Treba paziti da se pijesak ne osuši ili da ne bude previše mokar. Pred kraj stratifikacije treba češće kontrolirati sjeme jer ono klija na niskim temperaturama i sjemenski korjenčić se ne smije izdužiti više od 5 mm. Kad proklijae od 10 do 20 % sjemenki, onda se mogu sijati na otvorenom u povišene gredice ili Dunemannove lijehe, ili u kontejnere što je puno bolje jer se dobiju sadnice obloženoga korijena koje kasnije imaju pred-

nost kod sadnje i bolju mobilnost. Sjetvu u proljeće treba obaviti što je moguće ranije kako se ne bih razvila sekundarna dormantnost sjemena zbog čega sjeme preleži jednu godinu ili uopće ne proklijaa, a ako naknadno iskljia onda je postotak rasadničke klijavosti nizak. Ovisno od godine to je vrijeme krajem ožujka i početkom travnja kad su najveće oscilacije između temperature dana i noći što potiče klijanje ovako dormantnog sjemena. To znači da s predstjetvenom pripremom treba krenuti oko 01.01. Moguć je i uzgoj klijanaca u lijehama, a kasnije kad budu dovoljno velike presadnjom ili pikiranjem u pojedinačne kontejnere volumena najmanje 2 litre. Prvu zimu sadnice treba držati u stakleniku, a kasnije se mogu posaditi na trajna mjesta u kasno proljeće ili rano ljeto, najbolje nakon 15. svibnja kad prođe opasnost od svih kasnih proljetnih mrazeva jer kineska dunja rano lista. Kineska dunja u mladosti sporo visinski pri-rašćuje, a kasnije, dok se stvori jak korijenski sustav, stablo ima srednje brzi rast što je pozitivna značajka kod selekcije ili izbora vrsta u arborikulturi ili za urbana područja. Od uzgoja iz sjemena do prvih plodova treba pričekati barem 8 godina što opet ovisi o klimi i njezi. Kineska dunja se može razmnožavati i autovegetativno povaljenicama, no taj način razmnožavanja nema komercijalni značaj. Cvjeta ružičastim cvjetovima na jednogodišnjem izbojku od travnja do svibnja, a sjeme dozrijeva u listopadu.

Vrsta je hermafrodit (ima i muške i ženske organe), cvjetovi su mirišljavi i oprašuju ih kukci. Odgovaraju ju joj laka (pješčana), srednja (ilovasta) i teška (gli-

U svijetu, a posebno u Republici Hrvatskoj sadnice kineske dunje se rijetko prodaju ili se uopće ne prodaju u rasadnicima i vrtnim centrima.

Stablo kineske dunje

nasta) tla. Za uzgoj su prikladna i blago kisela, neutralna i bazična (blago alkalna) tla. Dobro podnosi vjetar i ima male zahtjeve za održavanjem nakon sadnje.

Preferira dobro drenirana tla srednje vlažnosti, a za rast, dobru cvatnju i fruktifikaciju traži izloženost potpunom suncu. Ne može rasti u sjeni. Tolerira slabije hranjiva tla i nešto suše, ali najbolje raste na plodnim, dobro dreniranim ilovastim tlima s ravnomjernom vlagom. Voli vlažno tlo, ali ne plavljeno ili suho.

Na veliku sušu, sunčevu radijaciju i manjak vode reagira u ljeto djelomičnim otpadanjem lišća, posebno za zapadnim i jugozapadnim ekspozicijama ili stranama izloženim zalasku sunca.

(nastavlja se)

izv. prof. dr. sc. Damir Drvodelić

**RASADNIK
DISPLANTARIUM**
Staro Petrovo Selo

Prodajemo certificirane ekološke i konvencionalne sadnice

– više informacija na broj **097 7353 705**
– email **displantarium1@gmail.com**

**CERTIFICIRANE EKOLOŠKE
I KONVENCIONALNE SADNICE**

SADNICE : lijeske, oraha, kestena, bajama (badema)